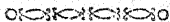

A'
 TSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI FELSÉG'
 ENGEDELMÉVEL,

Nro 10

Költ Bátsben, Kis-Alfz. Havának (Augustusnak)
 2-dik napján 1796-dik Efstendőben.

Hadi Környütlállások.

Károly Fő-Hertzeg 24-dik Júliusi Hír-
 adásának ez a' summája: „Ámbár az el-
 lenség, egészfzen vissza verettetett *Eslin-*
gennél Júl. 22-dikén: még is mindjárt több
 néppel nevelvén a' maga erejét, úgy nyo-
 makodott előre, hogy *Ulma* Városát (mely,
 a' *Baváriai* Választó-Hertzeg' lakó-helyétől
Monachiumtól, 27 óránynyi járó-föld Észak
 és Napkelet között) elébb el-foglalhassa
 mint a' mi Seregünk' bal szárnya, és kü-

K

lön szorítsa a' nagy Ármádiától *Frölich* F. M. L. unkat, ki, a' *Sváb* Kerületből való Katonaságnak visszava-vonulása által kén-tenítetett hasonlóppen visszava-vonni a' maga Korpusát. — *Károly* Fő-Hertzeg, hogy mind *Frölich* F. M. L. al fenn-tarthassa az egyesülést; mind pedig *Ulmába* jókor ér-hessen: *Gemünd* Városa felé fordította Népét. “

„A' *Rajna*-meljéki Várak közzül *Ehrenbreitsteinnál* többet nem tartott vala még bé-kerítve az ellenség Júl. 24-dikén: minekokáért igyekeztek a' több Váraknak Őrizetjeik, minden lehetőséggel meg-erősíteni magokat, 's eleséget is bé-szerzeni. “

„9 dik Júliustól fogva 18-dikig, a' *Károly*' Fő-Hertzeg, és Gróf *Wartensleben*' kormányozása alatt lévő Seregekből: es-tek el tizenegy Tisztek és 569 alsóbb ren-dü Katonák; meg-sebesedtek 85 Tisztek, 's 1844 Altisztek 's Közemberek; el-tűntek 37 Tisztek, és 2560 Altisztek 's Közem-berek. “

Olasz-Országi Seregünkről azt a' Tu-dósítást közölte a' Katonai Fő-Cancel-lária Júl. 30-dikán, hogy mind inkább öfzve-vonta magát, és hihető, hogy hoz-zá is kezdett a' hadi munkálódásaihoz.

Júl. 28-dikára vólt határozva, hogy meg-ütkezzön Gróf *Wurmser* a' Fran-tziakkal.

Mántuánál, 16-dik Júliusban vallott kárjokról a' Frantziáknak, következő értelmű Tudósítást közöl a' *Roveredói Újság*:

Mántuából Júl. 17-dikén: — „Derék Őrizetünk, minekutánna függőbe tartotta volna tegnap az eránt darab ideig az ellenséget: Három kapuk közzül, melylyiken fogna ki-rontani ellene: ki rontott végre a' 4-diken, *Pradella* nevezetűn, véletlenül, 's oly hathatósan támadta meg a' Frantziákat, hogy minekutánna 1600 embert vesztek volna azok: bomlott rendel távoztak el, részfzerént *Verona* felé, részfzerént pedig *Goitonn* által, *Castiglione delle Stiviere* felé, prédául hagyván Bacteriáikat és ágyúikat. Fogságunkba is estek közzülök kilentz Tisztek, és száz alsóbb rendű Katonák. A' Bacteriáit el-rontotta vitéz-népünk, melynek mintegy 300 emberre lehet tenni a' veszteségit.“

Júl. 18-dik éjtszakáján, megént meg támadták *Mántuát* a' Frantziák: de akkor is nem tsak haszontalanúl; hanem veszteséggel is, még pedig annál nagyobb; minthogy a' táborjokban egy rakás puskapor fel-lobbant, mely történetnek alkalmatosságával hirtelen ki-omlott Őrizetünk a' Várból, 's ágyúkat és ágyúi készületeket is nyert el az ellenségtől.

Livornóból Júl. 8 dikánn: — „Tegnap a' *Korszikai* partoktól egy hajó érke-

zett ide sok Kalmárjainkkal, kik azt be-
széllik, hogy tsak azólta, a' miólta el fog-
lalták *Livornót* a' Frantziák: kilentzven
Frantzia hajókat rablottak el az Ánglusok,
és mind a' *Korszikai* Kikötőhelyekbe száll-
lították. “

Júl. 8-dikánn, *Livornónál* is vettek el
az Ángliai fegyveres hajók, három keres-
kedő Frantzia hajókat.

A' *Tuloni* Kikötőhely előtt fekvő *Hie-
res* Szigetektől fogva, *Genuáig*, és a' *Tos-
kánai* szélekig, mindenütt el-állották a'
tengert az Ánglusok.

*Livornó*bann, oly parantsolatot adott
ki Júl. 3-dikánn Fr. Generális *Vaubois*,
hogy minden Fr. Kiköltöztek, el-takarod-
janak *Livornóból*, és a' tenger-parthoz 6
mértföldnél közelebb, ne mérészeljenek tar-
tózkodni.

Livornóból Júl. 15-dikénn: — „Itt
tegnap a' Frantziák, szokássok szerént va-
ló nagy tzeremóniával inneplették a' *Pá-
risi* Básztillnak el-rontatását. “

A' *Római* Spanyol Követ *Azzara* Ur,
vizfsza-érkezett Júl. 10-dikén *Rómába Flo-
rentziából*.

Rómából Júl. 16-dikán: — „Vala-
mint *Anconábann*: úgy itt is nyilván szem-
léltettek a' B. Sz. Mária' Képének szemei,
az — ájtatoskodó Keresztyének előtt. “

„A' Békesség' munkálódása végett
ide érkezendő Frantzia Bízatosokra nézve,

oly Hirdetményt tett itt közönségessé Státus-Secretárius Cárinalis *Zelada*, a' melybenn, egyéb indító-okokon kívül, mind a' magános, mind a' Köz-jónak meg-gondolása által buzdítja a' Népet, hogy az említett Fr. Kommiszfzariusokat oly tekintetben tartsa, mint Nemzet' Küldöttjeit. Az által-hágói ezen Intésnek, úgy fognak büntettetni, mint Pártlütök; a' kik tudják és fel nem adják Őket, tíz esztendőig, gálylyai nehéz munkára küldtetnek; a' kik pedig fel-adják, 500 tallért kapnak titokban, jutalmúl. "

Bonóniában a' Tanátsházba ment *Bonaparte* Fr. Vezér Júl. 4-dikén, 's minekutánna egy Beszédet tartott volna a' Tanátshoz: fel-olvasatott előtte egy Írást, melyben ajánlotta ötöt a' *Párisi Fő-Kormány*széknek.

A' *Bonóniai* Respublika, három Követeket indított Júl. 5-dikén *Páris*ba, úgy-mint: *Savioli* Senátort; *Conti* Prókátort; és *Bologna* Kalmárt.

A' *Bonóniai* Fő-Vámháznál találtatt Anglus Kalmár-jószágok, mind el-foglaltattak Júl. 11-dikénn a' Fr. Respublika' számára.

Massa és *Carrara* Hertzegségek, a' *Florentziai*, *Genuai*, és *Luccai* földek között feküsznek. Ezeket a' két egyesült Hertzegséget, mint Tsászári Feudumokat el-foglalták a' *Frantziák*, Respublikájokhoz

kaptasolták, és szabadoknak 's Mástól nem függőknek hirdették ki. Ezen szabadságot és Mástól nem függést, azzal petsételték meg nékiek, hogy minekutánna a' Szabadság-fája' árnyékában ki-sajtolták tőlök az adót, melylyet reájok vetettek, 's elfzedték fegyvereiket: oda hagyták őket Júl. 7-dikén.

A' tulajdonképpen úgy nevezett *Státus Románusnak* (Római Megyének) *Cesena* nevű Városába érkezvén *Anconából Verdier* nevű Fr. Generális-Adjutáns egy Fr. Kommiszfáriussal egygyütt, meg nem menekedtek volna egy tsoport fegyveres Nép' kezéből, ha a' Nemesség és a' Magistrátus, hathatóssan közbe nem vetette volna magát érettek. Híre menvén ezen tselekedetnek *Bóniába*, mindjárt egy osztály Frantzia lovas és gyalog Katonaság indúlt onnan, *Cesena* felé ágyúkkal, mely onnan, Júl. 8-dikán tért vilzfza *Bonóniába* egynehány foglyokkal. Más nap *Lugóból* is vitettek oda 28 foglyok, mely napon, *Szárdíniai* Minister Gróf *Marulli*, győzedelmi Innepet tartoit az *Angereau'* tiszteletére.

Angereau Generális, Júl. 10-dikénn reggel, a' *Bonóniai* Nemesség' kérésére szabadon botsáttatta mind a' *Cesenai*, mind a' *Lugói* foglyokat. Ugyan akkor, ki indúlt *Bonóniából*, és tsak 400 embert hagyott ott őrizetül. Vette útját a' *Veronai*

Megyének *Legnago* nevű erős kis Városa felé, az *Athesis* vize' meljékére, hová egy nagy táborn gyülekeztetett *Bonaparte*.

A' *Londoni* Udvari Újságnak 16-dik Júliusi Darabja, két rendbéli Tudósításait közölte *Jervis* Tengeri-Vezérnek, a' melyek között egygyiknek ez a' summája: hogy *Macnamara* Kapitány, *Southampton* nevű hajóval meg-támadott a' *Hieres* Szigetekenél Jún. 10-dik napján egy Frantzia Korvettet — huszonnégy ágyúst — 's azt egy rövid, de kemény viadal után elnyerte. — A' másik Tudósítás szerént egy Anglus Hajósseregofztály, Máj. 31-dikén, *Genuánál* el-kapott hét Frantzia hajókat, melylyek, a' *S. Pier d' Arenai* parthoz indultak vala, *Mántua'* ostromlására rendeltt készületekkel. Ketteje az el vett hét hajóknak Katona-hajó. Egyiken, a' szállítmány, három 18 fontos ágyúkból, négy Haubitzból és hatvan emberből állott; a' másikon pedig egy 18 fontos ágyúból és 30 emberből. Az öt szállító hajók között volt a' leg-nagyobbik 250 Tonnás, az az, 5 ezer mázsa fért reá, és indult 24 fontos hofszú ágyúkkal, 13 mozsár-formájúakkal, és ágyú-talyigákkal; a' másik, 120 Tonnás, hasonlóképpen hofszú-ágyúkkal, mozsárakkal, és ágyú-talyigákkal volt rakva; a' 3-dik, száz Tonnás, égett borral, és tzvibakkal (kétfzer sülttel); a' 4-dik, száz Tonnás, Ausztriai foglyokkal; az ötö-

dik, hetven Tonnás, sántzásáshoz való, 's egyéb készülétekkel.

Angliához tartozó *Jersey* nevű szomszéd Sziget és Frantzia-Ország között, hat nagy Fregátok járkálnak fel 's alá, hogy mindenkori kész óltalmára lehessenek *Jersey*nek, ha talán belé akarnának szállani a' Frantziák. A' Lakosok, rendre tartoznak éjjel vőgyázni.

A' *Spanyol* Udvarnál lévő Ánglus Követ Lord *Bute*, eleibe terjesztvén a' *Spanyol* Ministernek: minémű bajokkal légyen egybe köttetve, a' Földközi-tengeren való kereskedésse *Nagy-Britanniának* a' Fr. Rabló-hajók miatt? azt kapta feleletül: hogy a' Spanyolok és Frantziák között lett Békeségkötésnek egy titkos Tzikkelye, engedelmet ad ugyan arra a' Fr. Rabló hajóknak, hogy a' magok ragadománynyaiikat bé-vihessék a' Spanyol Kikötőhelyekbe: de hogy semmi panaszra se' szolgáltatódjék ok *Nagy-Britanniának*, meg egygyez benne a' *Spanyol* Udvar; hogy ezen-túl, köz légyen az említett engedelem az Ánglus hajókkal is.

Az Udvari Újság ugyan ki nem hirdette még *Londonban*: de több rendbéli magános Levelek írták már oda: hogy *Ceylon* Szigetében, a' Hollandusoknak leg erősebb Városát *Colombót* is el vették az Ánglusok Febr. 16-dikán, és tsak szagos

fa-héjjat (Tízmetet), mintegy 15 millió hatszáz ezer forintot érőt, kaptak benne.

Francia Tengeri-Vezér *Richery*, a' ki már alkalmas időtől fogva múlat a' *Cádiz* kikötőhelyben, oly reménységgel vólt, hogy *Solano* Spanyol Admirálissal egyesülve bátorságosan tengerre szállhat, de tartozik még magát tovább is patzientálni; mert minekutánna darab ideig tartott vólna a' gyakor Kurír-járás, *Cádiz* és *Mádrít* között: végre oly parantsolatot vett *Solano*, hogy leg-nagyobb részéről Hajóinak szedesse le ismét az ágyúkat, 's úgy tartsa azokat mind addig, míg ellenkező Rendelést nem fog venni az Udvartól. Már Jún. 6 dikán foglalatoskodott *Solano*, az említett parantsolatnak teljesítésében.

Két Spanyol líneai hajók *Américának Cartagenai* Kikötőhelyébe indúltak Jún. 5-dikén a' *Cádiz* parttól, két Földi vagy Szárazravaló Regementekkel, sok ágyúkkal, és ágyúhoz való készületekkel. Hasonló tereh szállításra, de még nem tudatik bizonyosan hová? *Nava* Tengeri-Vezér is ki vagyon rendelve 4 líneai hajókkal és két Fregátokkal.

Langara és *Mazzaredo* Tengeri-Vezérek, kik közzül amaz az *Oceánusi*, a' másik pedig a' *Mediterraneumi* (Földközi-tengeri) Hajóssereget kórmányozza, tartoznak, a' vezérlések alatt lévő Legénynyeiket gyakorolni naponként a' tengeren.

Elegyes Tudósítások.

Néhai 16. dik *Lajos'* öregebbik Testvérjének élete, kevésben maradt meg Júl. 19. dikénn *Dillingen* Városában, a' hol *Brüszszeli* Kalmár-fővel tartózkodott vólt egynehány napoktól fogva, hat meg-hitt Embereinek társaságában. Történt t. i. hogy a' mondott napnak esvéli tizenegy órájakor, a' mint ki-nézett vólna az ablakon: reá löttek, 's a' fejének felső részét érte is óldalvást a' golyóbis: de tsak ugyan halálos sebet nem ejtett rajta. A' gonosz szándékú Gyilkos még eddig ki nem tudatott.

Franfurtból írták Júl. 21. dikén, és már közönséges Újságok is hirdették, hogy a' mely időben a' *Prusfziai* Király el-foglalta *Norimberga'* vidékét és külső Városait: ugyan abban az időbenn a' *Hessen-Casseli* Landgráf is, Urává tette magát *Gelnhausen* Városának, a' mely Imperiális Város vólt.

Némely Tudósítások, 3 száz ezerre tettek annak a' Török Seregnek számát, a' mely, *Drinápolynál* vala egybe-gyülekezve: de hitelesebb új Tudósítások bizonyosnak írják, hogy alig ment 150 ezerre is; hanem ágyú-készületére nézve hasonlít más *Európai* jó Katonákhoz. Egy része, *Jassy* és *Bender* felé indúlt; a' másik *Ofztálylya* pedig *Bosnia'* fő Városa *Bányaluka* felé.

Magyar Ország.

A' Bánátból írták Júl. 21-dikén, hogy bőv aratáshoz vagy onnan reménység, és hogy sűrűen szállítgatják onnan által *Horvát-Országba* hajókon az éleket.

A' Bánátban *Új-Szegeden*, mely, *Szeged* Királyi Városa' jólzága, minden Szeredán és Szombaton héti Vásárok; négy Hétfőkön pedig, melylyek, *György*, *Mihály*, *Ignácz* és *András* napjait megelőzik, országos Vásárok vagy Sokadalmak fognak tartatni; különösen Barom-vásárok is.

A' *Paksi* földön *Tólna* Vármegyében Júl. 17-dik és 18-dik napjai között két ezer kereszt-gabona égett el: a' *Kúnfentmiktósi* és *Szabadszállási* földeken pedig Júl. 20-dik éjtszakáján 40 ezer. A' gyúladást vígyázatlanság okozta.

Veszprém Vármegyében a' *Nagy-Vázsony* és *Tapoltza* között; nem különben *Arad* Vármegyében, a' *Batonya* és *Ó-Arad* között lévő köz-föld, nem másfél, hanem két egész posta-járásnyinak fog ezen-túl Ő Felsége' rendeléséből számláltatni.

Debretzenből Júl. 17-dikén: — „A' múltt Hónapnak 22-dik napján, azt írtuk ugyan vígasztalásunkra: hogy Május és Június, a' késő hidegek után adtak jó esőket, azért is, bort és búzát reménylünk eleget, melyekért kérésink zörgették az eget.

De imé búsúlnak ismét a' Lakosok:

A' kárt vallott ember számlálhatatlan sok,

Ugyan is Júliusnak 2. dik napján, estvéli hat és hét óra között, Városunk' környékénn, ú. m.: *Kardfzagon, Dorogon, Nánásonn, Böszörménybenn, Hadházonn, Konyáronn, Drószegenn, Jankánn, Vajdán*, és más egyéb helyeken, oly nagy fzel és jég-eső vólt; hogy a' hol tsak elment, minden vetést, szölöt, és kertet el pufztított. Sok borjúkat, juhokat, apróbb sertéseket, lúdakat, 's mindenféle madarakat, a' hol mit talált; söt gyermekeket is agyon vert. Nevezetesen, *H. Böszörménybenn* egy nyóltz esztendős Leánykát a' jég agyon ütött; az emberek pedig, kiket a' jég a' mezön ért, kezeiket, melyekkel fejeiket óltalmazták, más nap, mint az ér-vágottak, nyakokban fel-kötve hordozták; és egynek, a' többek között, a' kezét el is törte. Ez a' jég, hol kisebb, hol nagyobb vólt; vólt oly nagyságú is, hogy az embernek, két ki-terjesztetet markába, alig tért el három darab, és így, egy tyúk-tojásnál nagyobbak is lehettek. Ez okozta, hogy a' *Böszörményieknek* ez előtt tsak három esztendőkkel meg-bádogasztatott tornyok, oly jukatsos, mintha golyóbisokkal lövöldöztek vólna reá. Benn, e' mi Városunkban, sem szölös kertjeinkben, semmi kárt nem tett; de kívül némely helyeken, a' hol ezen jég elment, mindenütt pufztított 's rontott: nevezetesen egy Szántóvető emberünknek, 90

zsákról való vetését anynyira el-verte, hogy a' 90 zsák vetés után, 9 vékát sem takar. Ugy ítélek pedig: hogy ezen tsapás, Országunkbann sok helyeken vólt ugyan azon napon: mert *Tatából* ily értelmű Levelet vettem: „Az Isten minket minden terméseinktől meg-fosztott: mert Júl. 2-dikán négy és öt óra között délután oly zápor-eső jöve reánk, nagy mennydörgéssel, szörnyű széllel és jéggel, minémüről még a' 80 esztendősb emberek sem emlékeznek; és a' hol ez a' jég el-ment, ott sem nem aratunk, sem nem szűrünk ez idén. Tsak nálunk *Tatában*, az ablakainkra nézve, melyek napnyugotra szolgáltak (mert az eső onnan jött) tett a' jég 500 forint árrú kárt; egy gyermeket is, a' mezőről jöttében agyonütött; a' társát pedig, a' zápor el-ragadván, egy árokban halva találták más nap. Részt vettek ezen ítéletben a' szomszéd Komáromiak is, hollott a' nagy szél a' Duna' hídját öfzfeszaggatta, 's a' malmokat helyekből el-vitte. Ezeket régen meg-írtam vólna; de várakoznom kellett, hogy igazat írhassek, nem tsak mende-mondát. Egyebet most nem tudók; bár ezt sem lehetett vólna tudnom!“

Körmötbányáról Júl. 19-dikén: — „Nálunk most szép napok járnak, 's a' széna-munka, nagy divatjában vagyon: de

a' múltt hetekben, kivált 10, 11, 12-dikén e' folyó Hónapnak, oly hideg idők jártak itt, hogy számos házaknál a' szobákat fűtteni kellett: melyre nézve sokan kezdettek betegeskedni. "

Bét s.

Mára váratik ide visszra a' *Nápolyi* Udvar' Követje Markéze *Gallo Párisból*, a' hová küldödött vólt a' maga Udvarától, hogy munkálódná a' Békességkötést, melyből azonban semmi se' lett: mivel a' feltételek között kivált egy olyan vólt, hogy annak el-fogadása, szörnyű következéseket vont vólna maga után.

Valamint Néhai Gróf *Revitzky* tudós Hazánkfia, ki-adta nyomtatásban a' maga jeles Könyv-gyűjteményének laistromát, melylyet az Idegenek is jól esmérnek 's betsülnek: úgy most Gróf *Teleky* Sámuel *Bihar* Vármegyei Fő-Ispány és *Erdély* Ország' részéről Udvari Cancellárius Ö Excellentziája, Világ' eleibe botsátotta a' maga válogatott Bibliothékája' Leírásának Első Részét, melynek fontos és igen szép deáksággal írott Elöljáró-Beszédjét nagy gyönyörűséggel fogják olvasni, kik, a' valóságos Tudomány egygyik forrásának, a' a' régi és újjabb jó Könyvek' olvasásának, mind a' magános, mind a' közönséges életben való nagy hasznát belsőképpenn ér-

zik, és önnön példájokkal mutatják szembe-tűnőképpen.

Az alabástrom-edények' hasonlatosságára oly szép újmódi üveg-edényeket kezdtek mostanság készíteni *Tsch*-Országban, hogy kivált az efféle üveg-lámpások, mikor valamely égő-szer van benne, kellemetesebb világgal gyönyörködtetik a' fzetet, mintha valóságos alabástromból volnának.

Udvari-Statuárius *Müller* Úr, kinél sok álló- és ülő- viafz-képeket lehet természeti nagy formában szemlélni, oly *Firnátzot* talált fel; mely, akármilylyen nemét a' kemény fának, egészszzen hasonlóvá csinálja a' *Mahóni* fához.

* * * * *

A' Régi Népek' Erköltseiknek, Szokásaiknak, és Rendtartásaiknak Históriájából.

Acridophagusok.

(Sáska-evők.)

Az *Afrikai Szeretsen Népeknek* egy részét tették az *Acridophagusok*. Más embereknél kisebb növésűek, fonynyadt könnyű testűek, futósok, és igen feketék voltak. Nem a' tenger' szomfzéságában laktak, 's e' vólt egygyik oka, hogy nem adták magokat haláfszatra: de nem tartottak semmi nyájjakat is: hanem egészsz élet-

tekben sáskákkal éltek, 's ugyan azért neveztetek el a' Görögök által *Acridophagusok*nak.

Mint tehettek szert az *Acridophagusok* anynyi sáskákra, hogy szakadatlanul ki telt belőlök az eledeljek, elégségig: így adja elő *Diodorus Siculus*: Tapasztalták Ők, hogy minden tavaszszal a' napnyugoti szél, temérdek sáskákat hajt ő feléjük. Jó előre tehát ki mentek egy igen nagy és méjj völgyhöz, mely az ő lakó-vidékjéhez egynehány stádiumnyira esett (Egy stádium a' Görögöknél, 6 száz lépésnyi ki terjedésű menetelt jelentett). A' völgyet meg töltötték fagalylyal és kóróval, melynek bőviben voltak. Midőn már látták, hogy közelget a' sáskák' fellege a' völgy felé: meg-gyűjtötták annak töltelékjét, melynek igen vastag és fojtós füstjétől meg-fúladván a' Sáskák, nagy sűrűséggel hűltek le a' földre. Ez a' sáska-vadászati el-tartott egynehány napokig. Hogy a' sáskákat, melyek rendkívül nagyok, és orsmán színűek 's szárnyúak voltak, annál jobb ízűen lehessen enni, 's el is lehessen tartani addig az ideig, míg ismét frisseket lehetett kapni: e' végett bé-hintették sáska-takarmánynyokat az *Acridophagusok* bizonyos mértékű sóval, melyet bőven termett a' földjök.

